

У 2006

1359 1/2

ҚАЗАҚСТАН ӨНЕРІ
ИСКУССТВО КАЗАХСТАНА
ART OF KAZAKHSTAN

ҒИМДЕР ДОСТАСТЫҒЫ
СОДРУЖЕСТВО ИМЕН
CONSTELLATION OF NAMES

ҚАЗАҚСТАН ӨНЕРІ
ИСКУССТВО КАЗАХСТАНА
ART OF KAZAKHSTAN

ЕСІМДЕР ДОСТАСТЫҒЫ
СОДРУЖЕСТВО ИМЕН
CONSTELLATION OF NAMES

ББК 85 (5К)
Қ 18

Альбом Қазақстан Республикасының Мәдениет, ақпарат және спорт министрлігі
Ақпарат және мұрағат комитетінің бағдарламасы бойынша шығарылған

Қ 18 Қазақстан өнері. Есімдер достастығы. Искусство Казахстана. Содружество имен. Art of Kazakhstan. Constellation of Names.
– Алматы: ИДК Кітап-Сервис, 2005 ж. - 240 бет. (қазақ, орыс, ағылшын тілдерінде)

ISBN 9965-9808-0-2

ББК 85 (5К)

К $\frac{4901000000}{00(05)-05}$

ISBN 9965-9808-0-2

Альбом Қазақстанның бейнелеу өнеріне арналған. Ол 20-дан астам ұлт өкілдері суретшілерінің шығармаларымен таныстырады. Ондағы көптеген туындылары тұңғыш рет баспасөз бетінде жарияланып отыр. Альбомдағы дүниелер шығармашылық стилистикасы және республика бейнелеу өнерінің дамуынан кеңінен хабардар етеді. Бұл кітаптің қалың оқырман қауымға қызықты болары сөзсіз.

© ИДК Кітап-Сервис, 2005

ҚАЗАҚСТАН ӨНЕРІ
ИСКУССТВО КАЗАХСТАНА
ART OF KAZAKHSTAN

ЕСІМДЕР ДОСТАСТЫҒЫ
СОДРУЖЕСТВО ИМЕН
CONSTELLATION OF NAMES

КІТАП-СЕРВИС
АЛМАТЫ
2005

Қазақстанның бейнелеу өнері әлі өте жас. Осы қысқа мерзім ішінде оның қалыптасуына көптеген суретшілер атсалысты. Өкінішке орай, бұл өнердің дамуына үлес қосқан алуан ұлтты суретшілердің барлығын атап өту мүмкін емес. Егер бұл тізімді орыс суретшісі Николай Хлудовтан бастайтын болсақ, оның атақты ізбасарларына тоқталмай өту әділетсіздік болар еді, онда қазіргі суретшілерге кітаптің небәрі бір-екі ғана беті арналған болар еді. Ал суретшілер әлдеқайда көп: болашақта олардың әрқайсысына бөлек басылым арнаса да артық болмас еді.

Дегенмен де, атүсті болса да атамай кетуге болмайтын біраз есімдерге тоқтала кетелік. Николай Хлудов Қазақстанға 1878 жылы келді. Ол – реализмнің ірі өкілі, оған өмір шындығын сол қалпында бейнелеу мәнері тән. Қазақ жерін, адамдардың келбетін, бейтаныс салт-дәстүрді ол өзінше бір бөлек әлем ретінде қабылдап, көрген-білгенін аса мұқияттылықпен, ерекше сүйіспеншілікпен қағаз немесе кенеп бетіне түсіруге тырысты. Хлудов тек тамаша суретші ғана емес, сонымен қатар көптеген танымал тұлғаларды тәрбиелеген ұлағатты ұстаз болды. 1921 жылдан бастап ол Алматыда тұңғыш рет ашылған көркемсурет студиясын басқарды, біздің алғашқы ұлттық суретшіміз Әбілхан Қастеев сол студияда оқыды.

20-30-жылдары Қазақстанда Михаил Гайдукевич, Сергей Богданов, Валерий Каптерев, Елена Карасулова, Лидия Литвиненко, Павел Реченский сияқты суретшілер жұмыс істеді. Олардың шығармаларынан қазақ даласына сол кездегі Ресейде көркемдік түр саласы төңірегінде өрбіген ізденістердің лебі есіп тұрды. Олардың кескіндемедегі көркемдік ерекшелігі Хлудовтан мүлде бөлек, неғұрлым экспрессивті, бояу қолдану тәсілдері де өзгеше болды. Дегенмен, Хлудовтың тұрмыстық көріністерді тәптіштеп суреттеу мәнері көбірек дамыды: дүниеге деген өзіндік көзқарас, оны өзгеше бейнелеу заманы әлі тумаған еді. Суреткерлеріміздің мұндай туындылары еліміз тәуелсіздік алған соңғы онжылдықта алуан түрлі бояумен мың құбылып, жалынды лаулап, жаңа көрініс тапты.

Сол жылдары Қазақстанға кескіндемешілер Федор Болкоев, Леонид Гербановский, Юрий Зайцев, Николай Крутильников, Ольга Кужеленко, Леонид Леонтьев, Александр Ритгих, Александр Шевченко, график Валентин Антощенко-Оленев, мүсінші Александр Понамарев, сахна көркемдеушілер Игорь Балхозин, Владимир Колоденко, Всеволод Теляковский келді. Олардың әрқайсысының өнерде өз орны бар, өзіндік қолтаңбалары бар тұлғалар болатын. Жаңадан келген сол кәсіби шеберлер мәдени ортаның қалыптасуына маңызды үлес қосты. Ешкімге ұқсамайтын Сергей Калмыков өз әлемін, жан дүниесінің өзіндік ерекшелігін көрсетуге бой ұрды. Сөйтіп, ол кейін андеграундтық өнерді жақтаушылары табынатын тұлғаға айналды.

Соғыс кезінде Қазақстанға көптеген суретшілер келді. Олардың арасында кескіндемешілер Эмилия Бабад, Михаил Белов, Регина Великанова, Татьяна Глебова, Павел Зальцман, Мария Лизогуб, Баки Урманче, мүсінші Зоя Береговая, график Константин Баранов болды. Кезінде еш кінәсіз “Қарлағқа” түсіп, кейін өнер кеңістігіне қайтадан шығып, тіпті жастарды шығармашылық өнердің құпиясына үйреткендер де болды. Олар: графикшілер Елизавета Говорова және Юло Соостер, мүсінші Исаак Иткинд, кескіндемешілер Алла Васильева, Владимир Стерлигов, Елена Токай және Абрам Черкацкий. Суретшілер Ирина Борхман, Леонид Брюммер, Леонид Гамбургер және Владимир Эйферт Қазақстанға неміс ұлтының өкілдері ретінде жер аударылғандар еді. Михаил Ким, Хен Нюн Ким, Григорий Угай да қуғынға түскен корейлер атынан қазақстандық суретшілер қатарына қосылды. Олардың барлығы біздің өнерімізді еуропалық және орыстық бейнелеу өнерінің алуан түрлі бейнелеу құралдарымен байытты. Сондықтан да біз олардың барлығына сонау қайғылы күндері салған ең шағын деген суреттерінің өзі үшін шексіз алғысымызды білдіреміз.

Қазақстан суретшілерінің қатары соғыстан кейінгі жылдары да толықтырылды: графикшілер Николай Гаев және Сергей Кукуруза, кескіндемешілер Таира Гадеева, Петр Данилов, Валентин Дмитриев, Анна Мартова. Соғыс жылдары туған жерге, табиғатқа, адамға деген айрықша көзқарасты қалыптастырды. Сол кездегі образдарда адами сезім сергектігінің шуақты сәулесі сақталған.

50-жылдарда жаңа толқын келіп тоғысты: графикшілер Татьяна Говорова, Альберт Гурьев және Андрей Дячкин, Василий Поляков, Евгений Сидоркин, мүсіншілер Николай Журавлев, Александр Исаев, Виктор Усачев, кескіндемешілер Виктор Крылов, Виленина Кузнецова, Георгий Мезенцев, Петр Попов, Саркис Саносян, Иван Стадничук, Алексей Степанов, Валентин Ткаченко, Григорий Чернощекков, Хасан Шамсутдинов, Арий Школьный. Олардың көпшілігінің есімдері біздің бейнелеу өнеріміздің жарқын жетістіктерімен байланыста айтылады.

Қазақстанда станоктық өнердің туындаған алғашқы сәтінен бастап, әр жылдары елімізде дүниеге келген суретшілер де болды: Николай Александров, Петр Антоненко, Алексей Бортников, Георгий Брылов, Анатолий және Евгений Горových, Иван Квачко, Сергей Козлов, Виктор Титов, Сергей мен Святослав Ким және басқалары. Олардың туындылары республикамыздың мұражайлары мен галереяларының төрлерінде ілулі тұр. Ираклий Пархариди, Алексей Бегов, Виктор Кнак, Владимир Шредер көркемдік білімдерін біздің елімізде алған, ал қазір олар – Греция, Ресей, Германияның танымал суретшілері.

Келесі жылдар да көп ұлтты суретшілердің жұлдызды шоғырын тудырды. График Борис Пақ, кескіндемешілер Иван Бондаренко, Марис Хитахунов, Бақтияр Табиев, мүсіншілер Анатолий Андрущенко, Сэрэнжаб Балдано, Лия Колотилина, Ольга Прокопьева, Михаил Рапопорт. Мұражайлар коллекциясын олардың еңбектерінсіз елестете қояудың өзі қиын. Бұл тізімді шексіз жалғастыра беруге болады. Біздің байтақ отанымыздың сан қиырында, қазір одан тыс жерлерде жүрген, жаңа заманның талабымен назардан тыс қалған суретшілер қаншама! Бірақ шығармашылық ізденіске шек жоқ екені сөзсіз. Сондықтан Қазақстанның бейнелеу өнері алаңын тұтастай көру және шығармашылық тұлғаларды, олардың жасаған мол дүниелерін жадында сақтау тіпті мүмкін емес.

Бұл альбомға жиырмадан астам ұлт өкілдері құрайтын, бір-біріне ұқсамайтын алуан бағытта еңбектеніп жүрген 80-ге жақын суретшілердің туындылары кірген. Олардың қатарында бірнеше онжылдықтар бойы қалыптасқан Қазақстан кескіндеме өнерінде өкілдері бар. Олардың негізгі өзегі – жалқыдан жалпыға бой ұра отырып, ұлттық мәнді іздеу. Сондықтан да олардың еңбектерінде тектік интонация басым. Ал “бұратаналар” өздерінің туған мәдениетінің шекарасында жалпыдан жалқыға апаратын жолды іздеген.

Альбомды өзінің ғажайып акварельдерімен тамаша суретші әрі жомарт жанды қазақ Үкі Әжібаев ашып, бізді өнердің әсем әлеміне шақырады. Кітап беттерінен нені көре аласыз? Тек жер бедері, заттар мен адамның кескін-келбеті ғана емес, әр суретшінің сезімі мен ақыл-парасатын, келер ұрпақтың түсінігін мол сеніммен үміттенген суретшілердің тамаша туындыларының туу себептерін біле аласыз деп үміттенеміз.

Табиғат көріністері: тау мен дала, бақтар мен гүлдер көбірек берілген. Ешқашан ешкімде дау туғызбайтын және үмітінді алдамайтын тартымды тақырып. Көне аңыздар мен әдемі түстерден алынған қиял-ғажайыптық дүниелер де баршылық. Нақты заттың дене сұлулығы мен адам рухының асқақтығына айналған идеалдарына да толы. Кейбір суретшілер форманы жетілдіріп, шеберлікті шыңдауда жаратылыс табиғатының өзімен бәсекеге түсіп, көзге көрініп, жанарында тұнып тұрған тіршілік көрінісінің өзіне үңіледі. Енді біреулері қазірдің өзінде материалдық дүниеден өзге идеялар мен субстанция ретінде қабылданған, заттардың бояу түсінің ойыны мен одан шығатын жарық сәулелің құбылысына тәнті. Ал енді бірі өз көкірегінің ең құпиялы жасырын кеңістігін жалықпай іздеп, көрген түстің өзінен өңіндегі пайғамбарлықтың ізін көруге талпынады. Тағы бірі керісінше, қашанда қайталанбайтын орта мен заттай сұлулықтың нақты жағдайын барлайды. Оған бояу ұқсастығын табудың өзі мүмкін емес. Кей суретшілер қандай ортада ғұмыр кешсе де, өз халқының мәдени және физиогномиялық белгілерін бейнелейді. Сондай-ақ, этнографиядан ауытқып, адам болмысының квинтэссенциясына ұмтылатындар да бар, олар көзге көрінбейтін, сезіммен түйсіне бермейтін дүниелерді – кеңістіктің мөлдірлігі мен түйсіктің сәулелігін, “желдің ішкі жағын” бейнелеуге құштар.

Бұл альбомды мұқият оқыған адам ондағы көптеген есімдердің өткен кезеңдерде де, қазіргі кездері де кездесетінін байқайды. Шығармашылық артель дегеніміз тек қана қоғамдық емес, ең алдымен, отбасылық еңбек, сондықтан да мұндай ұрпақтар жалғастығы қуантады. Көптеген суретшілердің табыс көзі мардымсыз болғанымен, олардың өнерге деген құмарлығы толастаған емес. Демек, оның “магниттік тартылыс күші мығым”... Мұның сыры неде? Күпия сыры қандай да болмасын өнердің шығармашылық қуатында жатқан болар. Кез келген халықтың мифологиясында ұқсас сюжеттер бар: құс немесе бақа болсын, әлемдік мұхиттың түбінен бір түйір саз балшық әкеліп, жер содан пайда болған дейді. Кейбіреулер тіпті адамның өзін де балшықтан жаратылған деп есептейді, оның өзі де бояуға өте ұқсас... Мүсіншінің өзі де іштен шыққан туындысы қашан қола мен тасқа айналғанша, оны алдымен балшықтан (балауыз не пластилиннен) жасайды.

Өнерге құштар әрбір адам бұл кітаптан өзінің болмысына жақын образдарды және шығармашылық әлеміндегі қажетті дүниелерді таба алады. Соған таңданып, суретшінің есімін алғыспен жадында сақтайды.

Қазақстан суретшілері қондырғы өнердің жетпіс жылғы белсенді дамуы кезінде табиғат пен адамның, дүниенің образын жасауда нақты натурадан бастап, абстракцияға дейінгі барлық спекторларды меңгерді. Қарапайым қарындаш пен қара туштың өмір көріністерін тап басып аулайтын ғажайып қасиетін сезінді. Мәрмәрдің, қола мен қыштың және ағаштың көмегімен асқақ та нәзік, әрі толғамы терең дүниелерді туындатуға болатынын үйренді.

Алайда, түрлі ұлт суретшілері ұрпақтарының алдында тағы да өзінше жаңа, заман талабына сай міндеттер тұр, ол – табиғаттың шексіздігін, немесе адам жанының болмысын, оның жетілген соңғы формасын, өмірдің қуатын бейнелеу статикасына түсіріп, одан алуан-асыр әсер дүниесінің көркемдік ғарышын жасау...

Өнердің ең басты мақсаты да осы.

Суретші жасаған образдан өзін көрсе, өз жанының интенциясын таныса, көрерменнің көңілі көкке көтеріліп, жан дүниесінің талпынын, шарқ ұратыны да сол сәтті шақ. Сонда ол өзінің дүниенің сұлулығын сезінуге, өнердің тілін түсінуге қабілетті екенін біледі!

Мүмкін, алуан ұлтты суретшілер қоғамының аты-жөндері алфавиттік тәртіппен берілген біздің альбомымыз да осы тамаша мақсатқа қызмет етер деп үміттенеміз.

Баян Барманқұлова

Изобразительное искусство Казахстана еще очень молодо. Однако и за это короткое время немало художников приняло участие в его формировании. И репрезентировать теперь всех художников различных национальностей, вложивших свою лепту в развитие нашего искусства – задача не из легких. Начать следовало бы с русского Николая Хлудова, но закон объективности тянет за этим именем еще немало десятков других, и тогда для ныне созидающих художников осталась бы только пара-тройка свободных страниц. Но художников гораздо больше: в будущем еще предстоит каждому из них отдать должное.

И все же немного истории и имен, которые заслуживают хотя бы беглого упоминания. Хлудов прибыл в Казахстан в 1878 году. Он исповедовал реалистическую манеру письма, в основе которой лежит правило изображать жизнь такой, какая она есть. Его волновал новый для него мир, неизвестные обычаи, непривычные лица – все это он с необыкновенной тщательностью и любовью переносил на бумагу или холст. Хлудов, к счастью, был не только интересным художником, но и хорошим педагогом, воспитавшим немало известных живописцев. С 1921 года он руководил первой художественной студией в Алматы, в которой учился и Абылхан Кастеев – наш первый национальный художник.

В 20–30-е годы прошлого века в Казахстане работали такие мастера, как Михаил Гайдукевич, Сергей Богданов, Валерий Каптерев, Елена Карасулова, Лидия Литвиненко, Павел Реченский. Изобразительный язык их произведений нес в себе отголоски творческих поисков в области художественной формы, происходящих в России. Характер живописи у каждого из них совершенно иной, чем у Хлудова, более экспрессивный, субъективно окрашенный. Однако развитие получила бытописательная манера Хлудова: индивидуальная картина мира была еще не ко времени. Осознанная субъективность постепенно созреет в умах и произведениях наших художников и вспыхнет ярким и разноцветным пламенем, когда старый мир исчезнет и наша страна станет независимой.

В эти же годы в Казахстан приезжали (ненадолго или навсегда) живописцы Федор Болкоев, Леонид Гербановский, Юрий Зайцев, Николай Крутильников, Ольга Кужеленко, Леонид Леонтьев, Александр Риттих, Александр Шевченко, график Валентин Антощенко-Оленев, скульптор Александр Пономарев, сценографы Игорь Бальхозин, Владимир Колоденко, Всеволод Теляковский. Каждый из них был не новичок в искусстве, имел свое творческое лицо. Профессионализм вновь прибывших сыграл важную роль в сложении культурной среды. Экстравагантный Сергей Калмыков привнес склонность к конструированию собственных миров. Впоследствии он станет культовой фигурой для андеграундного искусства.

Немало художников прибыло в Казахстан в годы войны. Среди них: живописцы Эмилия Бабад, Михаил Белов, Регина Великанова, Татьяна Глебова, Павел Зальцман, Мария Лизогуб, Баки Урманче; скульптор Зоя Береговая; график Константин Баранов. Были и те, кто в разные годы безвинно попали в Карлаг, но затем нашли силу и волю, чтобы снова жить в пространстве искусства и даже учить молодых познанию тайн творчества: графики Елизавета Говорова и Юло Соостер; скульптор Исаак Иткинд; живописцы Алла Васильева, Владимир Стерлигов, Елена Токай и Абрам Черкасский. Художники Ирина Борхман, Леонид Брюммер, Леонид Гамбургер и Владимир Эйферт были депортированы сюда как немцы. Михаил Ким, Хен Нюн Ким, Григорий Угай также стали казахстанскими художниками по причине депортации корейцев. Все они обогатили здешнее искусство разнообразными средствами выразительности, взятыми из широкого ассортимента европейского и русского искусства. Каждому из них мы благодарны даже за самые маленькие рисунки, созданные в это печальное время.

Пополнение идет и в послевоенные годы: графики Николай Гаев и Сергей Кукуруза, живописцы Таира Гадеева, Петр Данилов, Валентин Дмитриев, Анна Мартова. Именно годы войны пробудили особое отношение к родной земле, природе, человеку. И в тех образах есть отсвет теплого человеческого чувства.

Новая волна нахлынула в 50-е годы: графики Татьяна Говорова, Альберт Гурьев и Андрей Дячкин, Василий Поляков, Евгений Сидоркин, скульпторы Николай Журавлев, Александр Исаев и Виктор Усачев, живописцы Виктор Крылов, Виленина Кузнецова, Георгий Мезенцев, Петр Попов, Саркис Саносян, Иван Стадничук, Алексей Степанов, Валентин Ткаченко, Григорий Чернощек, Хасан Шамсутдинов, Арий Школьный. Многие из этих имен неразрывно связаны с большими достижениями нашей изобразительной культуры.

С момента зарождения станкового искусства в Казахстане среди художников были и те, кто в разные годы здесь родился: Николай Александров, Петр Антоненко, Алексей Бортников, Георгий Брылов, Анатолий и Евгений Горовых, Иван Квачко, Сергей Козлов, Виктор Титов, Сергей и Святослав Ким и многие другие. Их работы украшают музеи и галереи республики. Ираклий Пархариди, Алексей Бегов, Виктор Кнак, Владимир Шредер, получившие художественное образование в нашей стране, сегодня – известные художники Греции, России, Германии.

Последующие годы снова дали созвездие художников разных национальностей: график Борис Пак; живописцы Иван Бондаренко, Марис Хитахунов и Бахтияр Табиев; скульпторы Анатолий Андрущенко, Сэрэнжаб Балдано, Лия Колотилина, Ольга Прокопьева, Михаил Рапопорт. Трудно представить музейную коллекцию

без их работ. И этот список далеко не полный. Сколько еще художников, живущих в самых разных уголках нашей страны и теперь за ее пределами, не попадают в зону внимания по специфике нового времени? Но нет ограничений для творческих поисков, для реализации самых тонких различий. Поэтому сегодня так много художников, и сложно увидеть казахстанское поле искусства целиком и уложить в котомку (скорее, файлы) своей памяти все богатство и разнообразие творческих личностей.

В этом альбоме представлено около 80 художников более чем двадцати национальностей, работающих очень по-разному. Среди них – представители казахской школы живописи, создаваемой десятилетиями. Ее суть – идти от частного к общему в поисках национальной идентичности. И потому в их произведениях всегда звучит «родовая» интонация. «Инородцы» же искали, как правило, пути к собственному Я, шли от общего к частному – в границах своей родной культуры.

Открывает альбом своими акварелями казах Уке Ажиев – замечательный художник и человек, гостеприимно приглашая нас в прекрасный мир искусства. Что можно увидеть на каждой странице книги? Не только ландшафты, предметы и лица, но и воплощенные чувства и мысли каждого художника, как одну из попыток ответа на самый интригующий вопрос даже влюбленных в искусство людей, – зачем и почему – без всяких гарантий на признание (но с надеждой на понимание потомков) они продолжают «зажигать» звезды?

Пожалуй, больше всего мы увидим изображений природы: горы и долины, рощи и цветы. Это самый притягательный объект, потому что никогда не спорит и не обманывает ожиданий. Много фантазийного, пришедшего из старых мифов и снов. Есть predetermined идеалы телесной красоты и совершенного духа. Одни художники пристально вглядываются в насыщенный и наливный мир, вступив в соревнование с природой в мастерстве создавать совершенные формы. Других увлекает чистая игра цвета и света, оторвавшихся от вещей и существующих уже как идеи и субстанции вне материальных оболочек. Иные упорно исследуют самые потаенные пространства своей души, пытаясь в сновидениях наяву прочесть некие пророчества. Некоторые, напротив, наблюдают именно конкретность состояния предметной формы и среды, всегда неповторимых; к ним почти невозможно найти цветовую аналогию в палитре. Есть художники, которые где бы ни жили, всегда увлеченно изображающие физиогномические и культурные приметы своего народа. Есть и те, что всегда стремятся в сторону от этнографии, их привлекает квинтэссенция человеческой сущности, свободная от влияний извне, мучает желание изобразить невидимое и неосознаваемое: пространство прозрачности, светлоту созерцания, «внутреннюю сторону ветра».

Внимательный читатель-зритель обнаружит, что многие фамилии встречаются и в прошлом, и в настоящем временах. Это радует: преемственность поколений, творческая артель – не только общественная, но, прежде всего, семейная забота. Несмотря на экономическую безуспешность многих художнических действий, страсть к искусству не утихает. Значит, в нем «магнит попритягательнее»... В чем загадка? Вероятно, в том, что всякое искусство дает возможность приблизиться к акту творения. В мифологии любого народа есть сходные сюжеты: птица или лягушка приносит со дна мирового океана кусочек глины и возникает земля. Даже человек, считают некоторые, создан из глины, а она так похожа на краску... Скульптор и вовсе работает сначала с глиной (воском или пластилином), пока сотворенное не станет бронзой или камнем.

Всякий интересующийся искусством сможет найти в этой книге образы, близкие его натуре и представлениям о должном и возможном в мире творчества. И полюбить восхитившего, и благодарно запомнить его имя.

Художники Казахстана за семьдесят лет активного развития станкового искусства освоили весь спектр (от натуры до абстракции) возможного использования цвета в создании образа природы, человека, мира. Почувствовали поразительную способность простых карандашей и черной туши улавливать токи жизни. Научились с помощью мрамора, бронзы, керамики и дерева говорить о возвышенном, тонком и глубоком.

Но каждое новое поколение художников разных национальностей снова стоит перед задачей по-своему, соответственно иным реалиям жизни, овладеть искусством укладывать бесконечность природы или человеческой души в прокрустово ложе конечной формы, динамику жизни – в статику изображения, из хаоса впечатлений строить художественный космос...

Это и есть самая главная цель искусства.

И потому свершается: душа зрителя пробуждается и ликует, когда образ, созданный художником, выражает и его, зрителя, душевные интенции. И он узнает о своей способности чувствовать красоту мира и понимать язык искусства!

Быть может, наш альбом, в котором разноязыкое сообщество художников представлено самым демократичным способом – в алфавитном порядке «от А до Я» – тоже послужит этой прекрасной цели.

Баян Барманкулова

Fine art of Kazakhstan is still very young. Yet, for this short period quite a few artists took part in its formation. It is not easy to represent all artists of different nationalities who made their contribution to the development of our art. We would have started with the Russian name Nickolai Khludov, but due to the objectivity rule it drags a train of other names, and a few vacant pages had been left for those artists who are creating today. There are much more artists: in the future we have to pay homage to each of them.

Yet, there are not so many names in the history that deserve even quick mentioning. Khludov arrived in Kazakhstan in 1878. He practiced the realistic manner of painting, based on the rule to depict the life as it is. He was inspired with the new world, unknown customs, unusual faces – he depicted all these with love and care on the paper or canvas. Khludov was fortunately not only a captivating painter but also a good pedagogue who had educated a good few famous painters. Since 1921 he was the head of the first art school in Almaty attended by Abylkhan Kasteev – our first national artist.

In 20–30s such masters of arts as Michael Gaidukevich, Sergei Bogdanov, Valery Kapterev, Elena Karasulova, Lidiya Litvinenko, Pavel Rechenskiy worked in Kazakhstan. Their works reflected artistic searches of the shape that occurred in Russia. Their manner of painting differed from Khludov's; it was more expressive and subjective. Yet, Khludov's way of painting of the daily routine was developed: the individualistic picture of the world was still out of time. The realized subjectivity is becoming mature in minds and works of our artists. It will sparkle with bright colors when the old world disappears and our country becomes independent.

During these years painters Fyodor Bolkoyev, Leonid Gerbanovskiy, Yuriy Zaitsev, Nickolai Krutilnikov, Olga Kuzhelenko, Leonid Leontyev, Alexander Rittich, Alexander Shevchenko, graphic artist Valentin Antoshchenko-Olenev, sculptor Alexander Ponomarev, scenic designers Igor Balkhozin, Vladimir Kolodenko, Vsevolod Telakovskiy arrived in Kazakhstan (for the time being or for good). Each of them was experienced, not a freshman, in his art. Professionalism of newcomers played an important role in establishing the cultural environment. Extravagant Sergey Kalmykov introduced the aptitude for constructing the worlds of his own. Consequently, he will turn into the idol for the underground art.

Many artists arrived in Kazakhstan during the war. Among them there are painters: Emily Babad, Michael Belov, Regina Velikanova, Tatyana Glebova, Pavel Zaltsman, Maria Lizogub, Baki Urmanche, sculptor Zoya Beregovaya, graphic artist Konstantin Baranov. There were also those innocent people who in different years found themselves in Karlag, but they pulled themselves together and continued to live in the sphere of art and even to taught the young people to perceive the secrets of their mastery: graphic artists Elizaveta Govorova and Yulo Sooster, sculptor Isaak Itkind, painters Alla Vasilyeva, Vladimir Sterligov, Elena Tokai and Abram Cherkassky. Artists Irina Borkhman, Leonid Brummer, Leonid Gamburger and Vladimir Eifert were deported there as Germans. Michael Kim, Khen Nun Kim, Grigory Ugai also became the Kazakhstan artists due to the deportation of Koreans. All of them enriched the art with various means of expression borrowed from the diverse European and Russian art. We are grateful to each of them even for the smallest drawings created at that sorrowful time.

Additional staff continues to appear even after the war: graphic artists Nickolai Gayev and Sergey Kukuruz, painters Taira Gadeeva, Petr Danilov, Valentin Dmitriev, Anna Martova. It is the war time to arouse the special attitude toward the native land, nature, and people. Those images reflect warm human feelings.

A new wave flowed in the 50s: graphic artists Tatyana Govorova, Albert Guryev, Andrei Dyachkin, Vasily Polyakov, Evgeny Sidorkin, sculptors Nickolai Zhuravlev, Alexander Isaev and Victor Usachev, painters Victor Krylov, Vilenina Kuznetsova, Georgy Mezentsev, Petr Popov, Sarkis Sanosyan, Ivan Stadnichuk, Alexei Stepanov, Valentin Tkachenko, Gregory Chernoshchekov, Khasan Shamsutdinov, Ariy Shkolniy. Many of them are inseparably linked with great achievements of our fine arts culture.

Since emerging the easel painting in Kazakhstan, there were artists who were born there in different years: Nickolai Alexandrov, Petr Antonenko, Alexei Bortnikov, Georgy Brylov, Anatoly and Evgeny Gorovykh, Ivan Kvachko, Sergey Kozlov, Victor Titov, Sergey and Svyatoslav Kim and many others. Their works decorate museums and galleries of the Republic. Today Iraqly Parkharidi, Alexei Begov, Victor Knak, Vladimir Shreder, who got the artistic education in our country, are famous artists of Greece, Russia, Germany.

The constellation of artists of different ethnic groups again appeared within next years: graphic artist Boris Pak, painters Ivan Bondarenko, Maris Khitakhunov and Bakhtiyar Tabiev, sculptors Anatoly Andrushchenko, Serenzhab Baldano, Liya Kolotilina, Olga Prokopyeva, Michael Rapoport. It is difficult to imagine the museum collection without their works. And this list is far from being completed. How many artists living in the remote areas of our country or outside the country are not mentioned because of specifics of new time? Anyway, there is no limit for creativity, for realization of the tiniest distinctions. Thus there are so many artists that it is very difficult to see the Kazakh fine art in general and to classify its richness and diversity of the creative individuals.

This album represents about 80 artists of more than 20 nationalities practicing different styles. Among them there are representatives of the Kazakh school of painting which had been created for many years. The main point is

to move from a part to a general searching for the national identity. That's why the 'origin' intonation is always there. As a rule, 'foreigners' looked for the ways to their own 'ego,' moved from the general concept to the partial one within the borders of their native culture.

The album opens with water-colors by Kazakh Uke Azhiyev, a wonderful artist and personality, and invites us to the wonderful world of art. What can we see on each page of the book? Not only landscapes, things and faces, but also the incarnated feelings and thoughts of the artists, as one of their attempts to answer the most intriguing questions of the people who love the art – why do they continue 'to light up' the stars without any guarantee for the recognition (but with hope on descendants' understanding).

We are more likely to see landscapes: mountains and valleys, groves and flowers. This is the most attractive object because it never argues and never disillusiones you. Many fantasies come from myths and dreams. There are embodied ideals of physical perfection and cultivated spirit. Some artists stare at the existing world and compete with the nature in mastery to create the perfect forms. Others are enchanted with shimmering play of light and color that went away from material matter and existed as ideas and substances without a material shell. The third firmly study the most undercover spaces of their souls, trying to read some prophecy in their dreams. Others, on the contrary, observe the concreteness of the state of the subject shape and surrounding, which are always unique; it is almost impossible to find the analogous color in the palette. There are artists who wherever they lived they depict with passion physiognomic and cultural features of their people. There are those who always strive to step aside from ethnography; the quintessence of the human being that is free from the external influence attracts them more; they are burdened with the wish to paint invisible and intangible: space of transparency, luminosity of contemplation, «inward side of the wind».

An attentive reader or viewer will figure out that many names appear both in the present and in the past. It causes joy for the succession of generations, creative co-operation is not only the public care but, first of all, it's the family business. The passion for art does not fade out despite economic vainness of many artistic endeavors. It is likely to possess 'more attractive magnet.' Where is the riddle? Perhaps any art provides the possibility to approach the mystery of creation. The myths of any people contain the similar plots: a bird or a frog brings from the ocean floor a piece of clay and then the earth develops. Some people consider a man is made of clay, and it so resembles the paint... At first a sculptor works with the clay (wax or plasticine) before his creature turns into bronze or stone.

Anyone who is keen on art can find in this book images close to his human nature and concepts of due and possible things in the world of art. And one can like the inspirer and gratefully remember his name.

For 70 years of active development of easel painting artists of Kazakhstan practiced the entire spectrum (from natural colors to abstraction) of the possible usage of color while creating images of the nature, human being, and the world. They used the striking ability of pencils and Indian ink to capture the life essence. They learned to express lofty, subtle and profound ideas with the marble, bronze and ceramics.

Each new generation of artists of different ethnic groups again faces the task of acquiring mastery according to the new life realities – to put the infinity of nature or human soul into the Procrustean bed of the finite form, to express dynamics of life with static images, or to create the artistic cosmic space out of chaos of impressions...

This is the principal goal of art.

Thus, it happens: the soul of viewer awakens and rejoices when the image created by the artist expresses inner spiritual intensions of the viewer. And he realizes his ability to perceive the beauty of the world and the language of art!

We hope our album, which represents the multilingual community of artists in the most democratic way, alphabetically from A to Z, will also convey this remarkable idea.

Bayan Barmankulova

Зангизур. Армения. 1983. Қараз, акварель. 49x69
Зангизур. Армения. 1983. Бумага, акварель. 49x69
Zanzigur. Armenia. 1983. Paper, water color. 49x69

ӘЖИЕВ Үке Әжіұлы

АЖИЕВ Уке Ажиевич

AZHIIYEV Uke Azhievich

1924 жылы Алматы облысы Кемертоған селосында туған. Жалпыресейлік көркемсурет Академиясы қарамағындағы Ленинград көркемсурет мектебінде және Гоголь атындағы Алматы көркемсурет училищесінде оқыды. Кескіндемеші. ҚР Суретшілер одағының мүшесі. Қазақстанның еңбек сіңірген өнер қайраткері. Уәлиханов атындағы Мемлекеттік сыйлықтың иегері. ҚР Президенті стипендиясының иегері. Көптеген республикалық және халықаралық көрмелерге қатысушы. Қазақ

Родился в 1924 году в селе Кемертоған Алматинской области. Учился в Ленинградской художественной школе при Всесоюзной Академии художеств и в Алматинском художественном училище им. Гоголя. Живописец. Член Союза художников РК. Заслуженный деятель искусств РК. Лауреат Государственной премии им. Валиханова. Лауреат Стипендии Президента РК. Участник республиканских и международных выставок. Казах

Was born in 1924 in the village Kemertogan, Almaty region. Studied at the Leningrad school of art at the All-Russian Academy of Arts and the Almaty Gogol art college. Painter. Member of the Artists' Union of the RK. Honoured art worker of Kazakhstan. Laureate of the State Valikhanov premium. Laureate of the Scholarship of the President of the RK. Participant of republican and international exhibitions. Kazakh

Қазақ мадоннасы. «Тың құрдастары» сериясынан. 1978–1979. Қағаз, акварель. 83х59
Казакская мадонна. Из серии «Ровесники целины». 1978–1979. Бумага, акварель. 83х59
Kazakh Madonna. From the series «Virgin land contemporaries». 1978–1979. Paper, water color. 83x59

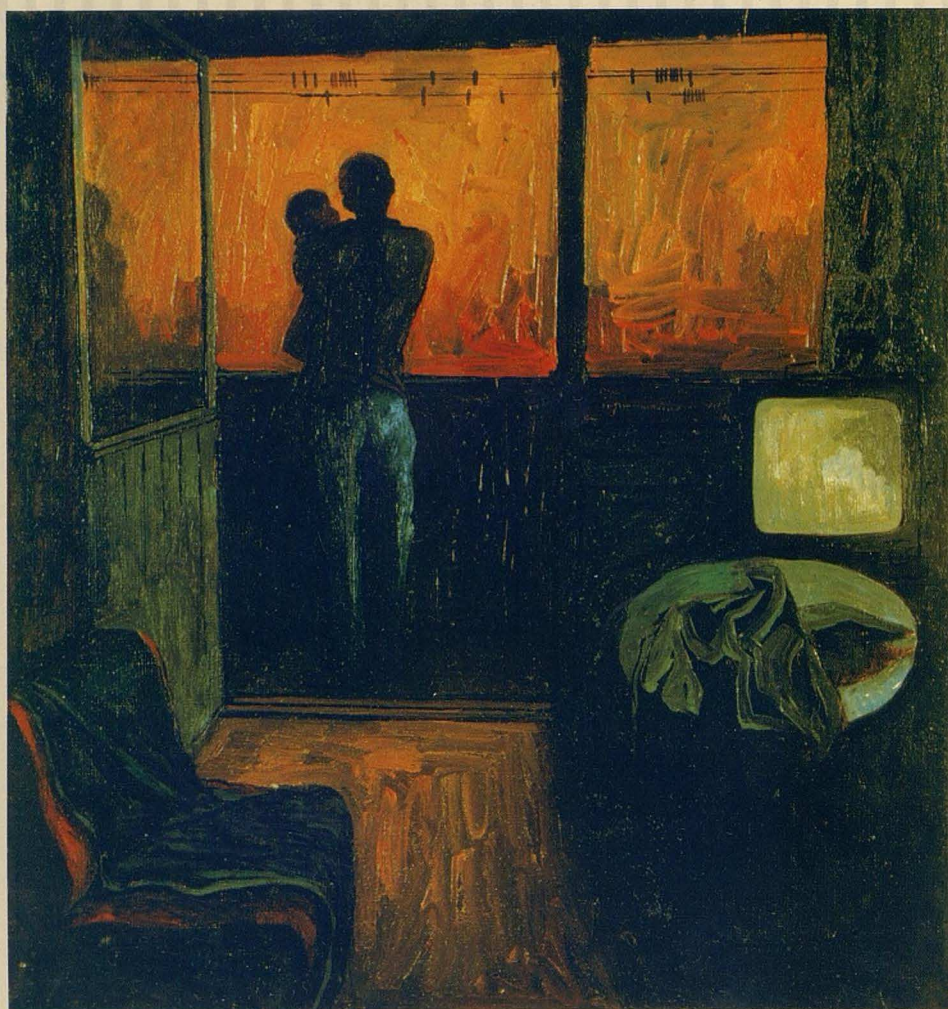
Ақтық сәуле. 1998. Қағаз, акварель. 69x52
Последний луч. 1998. Бумага, акварель. 69x52
Last beam. 1998. Paper, water color. 69x52

Шаммен натюрморт. 2002. Қағаз, акварель. 75x55
 Натюрморт с лампой. 2002. Бумага, акварель. 75x55
 Still life with a lamp. 2002. Paper, water color. 75x55

Ызғарлы таң. 1978. Қағаз, акварель. 70x46
 Морозное утро. 1978. Бумага, акварель. 70x46
 Frosty morning. 1978. Paper, water color. 70x46

Балконда. 1982. Кенеп, майлы бояу. 86x80
 На балконе. 1982. Холст, масло. 86x80
 On the balcony. 1982. Canvas, oil. 86x80

ӘЛИЕВ Дулат Көпбарұлы

АЛИЕВ Дулат Копбарович

ALIYEV Dulat Kopbarovich

1948 жылы Жамбыл облысы Ақжар селосында туған. Репин атындағы Ленинградтың кескіндеме, мүсін және сәулет өнері институтында оқыды. Кескіндемеші. ҚР Суретшілер одағының мүшесі. Уәлиханов атындағы Мемлекеттік сыйлықтың иегері. Кітап сызбасы саласындағы Абай атындағы сыйлықтың иегері. Тарлан сыйлығының иегері. Көптеген республикалық және халықаралық көрмелерге қатысушы. Қазақ

Родился в 1948 году в селе Ақжар Джамбульской области. Учился в Ленинградском институте живописи, скульптуры и архитектуры им. Репина. Живописец. Член Союза художников РК. Лауреат Государственной премии им. Валиханова. Лауреат премии им. Абая в области книжной графики. Лауреат премии Тарлан. Участник республиканских и международных выставок. Казах

Was born in 1948 in the village Akzhar, Zhambyl region. Studied at the Leningrad Repin Institute of painting, sculpture and architecture. Painter. Member of the Artists' Union of the RK. Laureate of the State Valikhanov premium. Laureate of the Abai premium in book graphic art. Laureate of the Tarlan premium. Participant of republican and international exhibitions. Kazakh

Әкесіндей. 1985. Кенеп, майлы бояу. 121x88
Как папа. 1985. Холст, масло. 121x88
As father. 1985. Canvas, oil. 121x88

Сағым керуен. 2005. Кенеп, майлы бояу. 100x80
 Мираж караван. 2005. Холст, масло. 100x80
 Mirage caravan. 2005. Canvas, oil. 100x80

АХАТ Ахмет Махмудович

АХАТ Ахмет Махмудович

AKHAT Akhmet Mahmudovich

1954 жылы Қытайда Құлжа қаласында туған. Қазақ педагогикалық институтында көркемсурет-графика факультетінде және Ғылым Академиясының аспирантурасында оқыды. Кескіндемеші, график, мүсінші. ҚР Суретшілер одағының мүшесі. ҚР еңбек сіңірген қайраткері. Қазақстанда 1960 жылдан бастап тұрады. Көптеген республикалық және халықаралық көрмелерге қатысушы. Ұйғыр

Родился в 1954 году в городе Кульджа, Китай. Учился в Казахском педагогическом институте им. Абая на художественно-графическом факультете и в аспирантуре Академии Наук. Живописец, график, скульптор. Член Союза художников РК. Заслуженный деятель РК. Проживает в Казахстане с 1960 года. Участник республиканских и международных выставок. Уйгур

Was born in 1954 in the city Kulja, China. Studied at the Kazakh Abai pedagogical Institute, department of arts and graphics, and passed a post-graduate course at the Academy of Sciences. Painter, graphic artist, sculptor. Member of the Artists' Union of the RK. Honoured Worker of the RK. Lives in Kazakhstan since 1960. Participant of republican and international exhibitions. Uygur

Айтпа. 2005. Кенеп, майлы бояу. 60x60
Кони. 2005. Холст, масло. 60x60
Horses. 2005. Canvas, oil. 60x60

Арқарлар. 2005. Кенеп, майлы бояу. 42x72
Архари. 2005. Холст, масло. 42x72
Argali. 2005. Canvas, oil. 42x72

Арқарлар. 2005. Қыш, глазурьлер. 10x8x1
Архары. 2005. Глина, глазури. 10x8x1
Argali. 2005. Clay, glazes. 10x8x1

Барс. 2005. Қыш, глазурьлер. 12x12x1
Барс. 2005. Глина, глазури. 12x12x1
Panther. 2005. Clay, glazes. 12x12x1

Жартас суреттері бейнеленген қумыра. 2005. Қыш, глазурьлер. 37x17x17
Ваза с наскальными рисунками. 2005. Глина, глазури. 37x17x17
Vase with petroglyphic pictures. 2005. Clay, glazes. 37x17x17

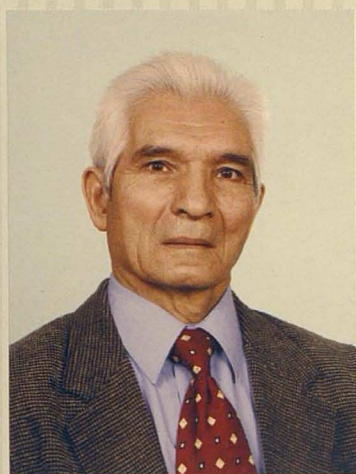
Сопы қалпағы. 2005. Қыш, глазурьлер. 35x15x15
 Суфийский колпак. 2005. Глина, глазури. 35x15x15
 Sufi cap. 2005. Clay, glazes. 35x15x15

Барс бейнеленген сопы қалпағы. 2005. Қыш, глазурьлер. 45x18x18
 Суфийский колпак с барсом. 2005. Глина, глазури. 45x18x18
 Sufi cap with a panther. 2005. Clay, glazes. 45x18x18

Бибі. 2001. Қараз, акварель. 70x60
 Хозяйка. 2001. Бумага, акварель. 70x60
 Hostess. 2001. Paper, water color. 70x60

АЧИЛОВ Исмаил Шайкулович

АЧИЛОВ Исмаил Шайкулович

ACHILOV Ismail Shaikulovich

1940 жылы Өзбекстанда Бұхара қаласында туған. Қиыршығыс өнер институтында оқыды. Кескіндемеші, график. ҚР Суретшілер одағының мүшесі. ҚР еңбек сіңірген білім қайраткері. Еңбек Ардагері алқасымен марапатталған. Көптеген республикалық және халықаралық көрмелерге қатысушы. Өзбек

Родился в 1940 году в городе Бухара, Узбекистан. Учился в Дальневосточном институте искусств. Живописец, график. Член Союза художников РК. Заслуженный работник образования РК. Награжден медалью Ветеран труда. Участник республиканских и международных выставок. Узбек

Was born in 1940 in the city of Bukhara, Uzbekistan. Studied at the Far East's Institute of Arts. Painter, graphic artist. Member of the Artists' Union of the RK. Honoured Worker of Education of the RK. Given a medal of Labour Veteran. Participant of republican and international exhibitions. Uzbek